

Fiducijarne dužnosti uprava i vlada-rad u najboljem interesu društva

Business judgment rule

Odnos corporate i governmenta.

Profesor Veljko Trivun

Business judgment rule

- Business judgment rule ili pravilo poslovnog prosuđivanja nastalo je u pravu SAD-a. Ono predstavlja „sigurnu zaštitnu luku za direktore a u sporovima i ovo pravilo služi za ograničenje ovlaštenja sudova u preispitivanju njihovih odluka“.
- Pravilo *business judgment rule* isključuje sudske kontrolu članova uprave ako se u svom radu pridržavaju pretpostavki pravične poslovne procjene.

Business judgment rule

- Praksa nije uvijek bila ista tako u slučaju Dodge v. Ford Motor iz **1915.** g. i presuda Vrhovnog suda iz Mičigena.
- Henri Ford kao osnivač i većinski dioničar Ford Motors-a je donio odluku da se ne raspoređuje dividenda zbog visokih izdataka investiranja. Odluku je motivisao potrebom za širenjem blagodeti za kompaniju i zaposlene.
- Sud je ipak bio stanovišta „da se kompanija osniva i posluje radi sticanja profita za dioničare te da se diskreciono ovlaštenje menadžera može odnositi samo na izbor načina radi ostvarenja ovog cilja.“

Business judgment rule

- U kasnijim odlukama sudovi države Delaware iznose gledišta da "sud mora odlučiti jesu li menadžeri donijeli opravdanu-**reasonable** odluku".
- Ako je uprava izabrala neku od više opravdanih alternativa, sud, ni u kom slučaju, ne smije dovoditi u sumnju izbor uprave i procjenjivati jesu li članovi uprave mogli odlučiti drugčije ili jesu li kasnije okolnosti mogle uzrokovati sumnju u stav uprave.
- Sudovi se neće miješati u poslovnu procjenu već će sam odrediti da li je njihova odluka bila u ravnoteži sa njezinom opravdanosti.

Business judgment rule

- Direktor koji odlučuje osnovom pravila poslovnog prosuđivanja-*business judgment rule*, a u dobroj vjeri ispunjava dužnost ako:
- nema lični interes s obzirom na predmet za koji donosi poslovnu procjenu;
- donosi poslovnu procjenu na osnovu valjanih informacija do te mjere da razumno vjeruje da je ono primjerno datim okolnostima;
- razumno vjeruje da je poslovna procjena u najboljem interesu društva.

Business judgment rule

- Pravilo *business judgment rule* temelj je pravnog stanovišta prema kojem se smatra da sudovi nisu poslovni stručnjaci te da zato nisu u mogućnosti jednostavno odrediti da li je loš poslovni rezultat posljedica pogreški u radu menadžera, odnosno uprave društva.
- Osim toga, smatra se da odgovornost menadžera može proizlaziti i iz donošenja korisnih, ali i poslovno rizičnih odluka

Fiducijarne dužnosti

- Fiducijarne dužnosti mogu se definisati kao niz posredno izraženih ugovornih odredbi koje, u nedostatku suprotnog sporazuma, prate ***ovlašćenja upravljanja tuđim vlasništvom.***
- Fiducijarne dužnosti probleme upravljanja i vođenja poslova društva rješavaju pravom sudske kontrole.

Pojedine fiducijarne dužnosti

- dužnost pažnje-*duty of care*,
- dužnost dobre vjere-*duty of good faith* i
- dužnosti lojalnosti-*duty of loyalty*.

Duty of care

- Dužna pažnja zahtjeva od menadžera koji donosi odluku u kojoj nema lični interes, ispunjavanje svojih dužnosti na način kako on opravdano vjeruje da će biti u najboljem interesu za društvo, a imajući na umu povećanje profita društva i dobiti članova društva.

Duty of good faith

- Dužnost dobre vjere vjere sadrži osnovnu konцепцију koja sadržava četiri elementa:
- subjektivno poštenje ili iskrenost;
- pridržavanje opšteprihvaćenih standarda morala koji se primjenjuje u vođenju posla;
- poštivanje opšteprihvaćenih osnovnih pravila privrednih društava i
- vjernost privrednom društvu.

Duty of loyalty

- Povrede dužnosti lojalnosti društvu moguće su:
 - prilikom transakcije u vlastitu korist-*self-dealing transactions,*
 - pri nagrađivanju članova uprave-*executive compensation,*
 - pri iskorištavanju pogodnosti koje im daje položaj člana uprave za svoje potrebe-*corporate opportunity-non profit rule,*

Duty of loyalty

- prisvajanje imovine privrednog duštva,
- pribavljanje koristi od trećih lica povezanih sa privrednim društvom,
- zabrana konkurisanja privrednom društvu i
- dužnosti po isteku mendžerskog ugovora.

Dobra poslovna procjena-***executive compensation?***

- Menadžeri 25 najvećih banaka i finansijskih kompanija na Wall Streetu prošle godine su dobili rekordne nagrade i bonuse u iznosu od čak 135,5 milijardi dolara.
- Ovo je za 7,3 milijarde, odnosno 5,7% više u odnosu na 2009. godinu.

Dobra poslovna procjena-**executive compensation?**

- Iako su tražile državnu pomoć, astronomske svote isplaćivaće i Bank of America, Citigroup te JP Morgan Chase.
- Vodeće američke banke i brokerske kuće 2010. g. svojim vodećim ljudima isplatili su rekordnih 140 milijardi USD bonusa. Taj podatak dokazuje da se, unatoč rastućem javnom i političkom animozitetu prema takvoj praksi u recesijskim uslovima, ustaljeni okviri teško mijenjaju.
- Prema WSJ bonusi će preći i dosadašnji rekordni iznos bonusa.

Executive compensation-posljedice

- Švicarski div UBS najavio je otpuštanje 3.500 zaposlenika kako bi godišnje uštedio oko 2,5 milijardi USD.
- Bank of America je izvjestila o otpuštanju 3.500 radnika.
- Britanski HSBC je smanjio broj zaposlenih za 5.000, a do kraja 2011. otkaze će dobiti još oko 25.000 zaposlenih te banke.

Executive compensation-posljedice

- *Credit Suisse počeo je provoditi plan smanjivanja broja zaposlenih za 2.000, a najave otpuštanja objavile su posljednjih sedmica i Barclays, Goldman Sachs, Bank of New York Mellon...*
- *Od početka 2011. g. samo je u američkom finansijskom sektoru otpušteno više od 18.000 zaposlenih što je za 6% više nego u istom periodu 2010. g.*

Dobra poslovna procjena-***executive compensation?***

- Top menadžeri u SAD su u 2010. godini udvostručili svoje zarade.
- CEO Viacom-a dnevno zaradi više nego prosječan Hrvat za 18 godina rada.
- Njegova dnevna zarada je iznosila 234.000,00 USD.

Godišnja zarada 84.300.000,00 USD

Profesor Veljko Trivun

Viacom

□ Philippe Dauman 84.300.000,00 USD.

Profesor Veljko Trivun

Oracle

ORACLE®

□ Lawrence Ellison 68.600.000,00 USD.

Profesor Veljko Trivun

CBS

CBSO

□ Leslie Moonves

53.800.000,00 USD.

Profesor Veljko Trivun

Jarden

jARDEN

□ Martin Franklin 45.100.000,00 USD.

Profesor Veljko Trivun

DIRECTV

DIRECTV®

❑ Michael White 32.600.000,00 USD.

Profesor Veljko Trivun

Stanley Black&Decker

□ John Lundgren

32.100.000,00 USD.

Profesor Veljko Trivun

Freeport

FREEPORT- McMoRAN COPPER & GOLD

Richard Adkerson 30.500.000,00 USD.

Profesor Veljko Trivun

Disney

Robert Igor 27.200.000,00 USD.

Profesor Veljko Trivun

Visteon

Donald Stebbins 26.800.000,00 USD.

Profesor Veljko Trivun

Time Warner

□ Jeffrey Bewkes 26.000.000,00 USD.

Neki drugi primjeri

Profesor Veljko Trivun

Neki drugi primjeri

- Apple je imao u 2010. g. ukupan prihod koji je skoro ravan godišnjem GDP Hrvatske, BiH i Srbije.
- Prihodi Apple u trećem kvartalu 2011. g. se procjenjuju na 28,8 milijardi USD a što je više od GDP BiH za 2010. g.
- Premda je imao razočaravajući kvartal, Apple je u cijeloj fiskalnoj godini po prvi puta premašio nivo prihoda od 100 milijardi USD. Godišnji prihod Applea skočio je tako na 108,24 milijarde USD. Dobit je iznosila gotovo 26 milijardi USD a što je opet više od GDP BiH.

Fiducijarne dužnosti government-a- Poslovno prosuđivanje government-a

- Pravila *corporate governance* su u svemu primjenljiva i na vladavine vlada.
- Sprega *business-a i government-a* je neraskidiva.
- Da li je javni sektor (*government*) doveo do urušavanja *corporate*?

Fiducijarne dužnosti government-a- Poslovno prosuđivanje government-a

- Kina je 1500. g. imala veći GDP nego 1950. g.
- Od 1978. g. i zaokreta u vladavini Kina je za 70 puta uvećala svoj GDP.
- SAD da bi pokrile samo budžetski deficit u ovom momentu trebaju na svom tržištu još 700 kompanija tipa Apple.
- Italija je prije 5 godina bila šesta industrijska sila svijeta.

Fiducijarne dužnosti government-a- Poslovno prosuđivanje government-a

- Budžetski deficit je u zadnja dva predsjednička mandata narastao na 1.700 milijardi USD.

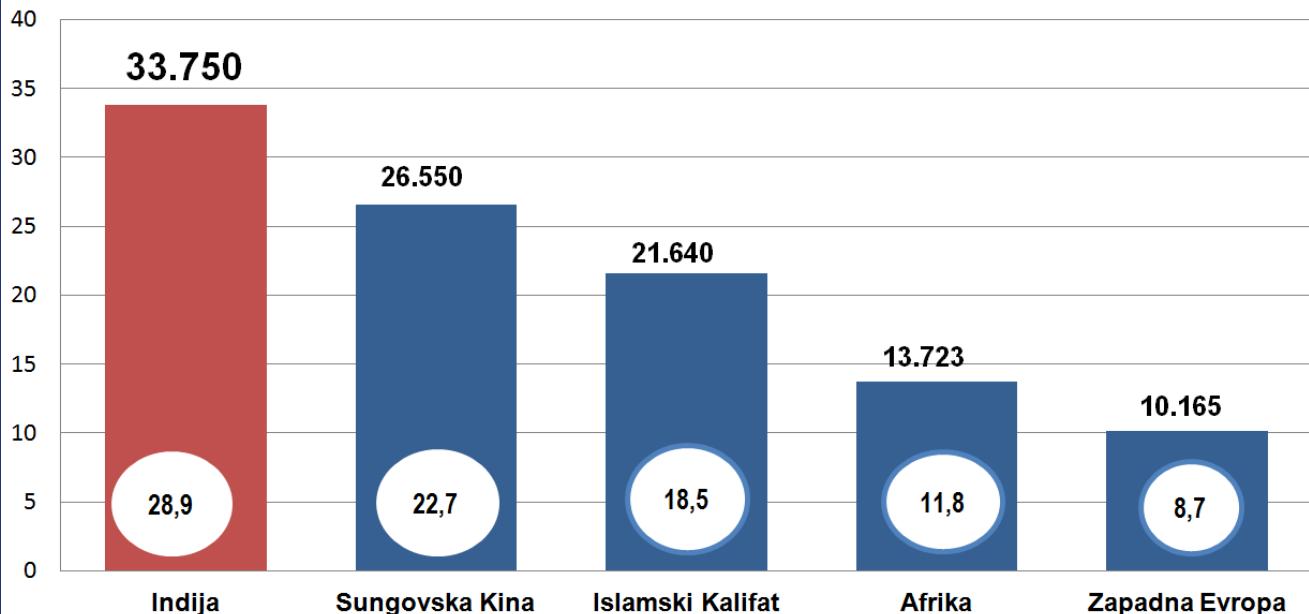

Profesor Veljko Trivun

**SVJETSKI
BDP =**
116.790 \$

(udio u BDP-u =
100%)
0,0

1000. godina

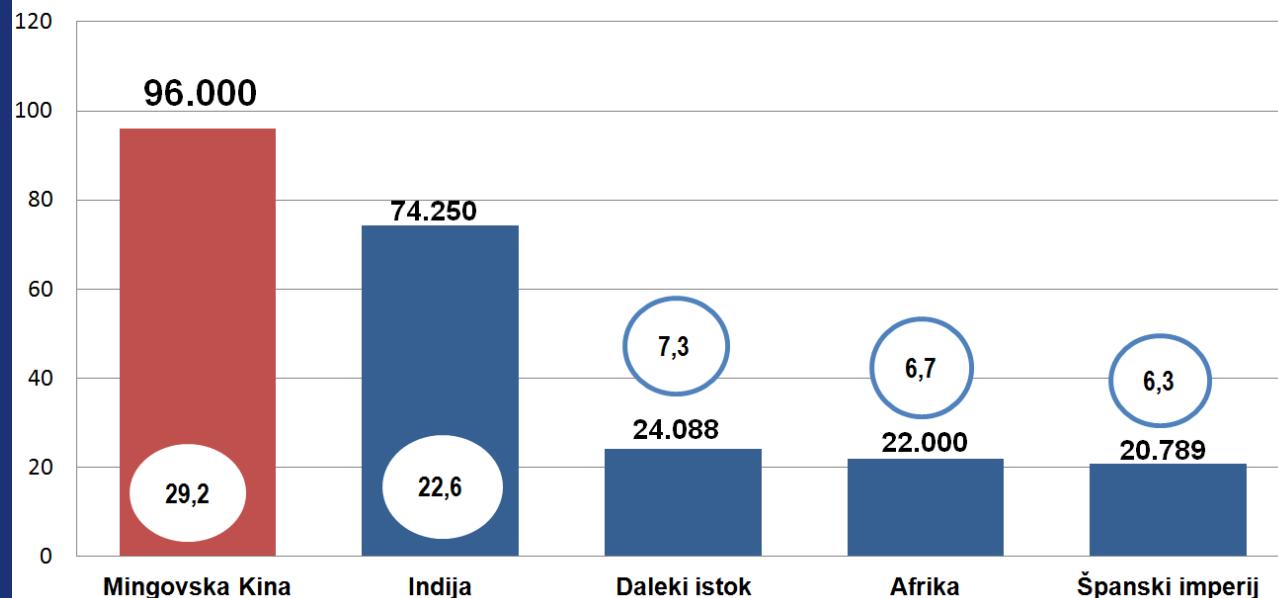

Daleki Istok	6215	6,8
Latinska Amerika	4560	3,9
Japan	3188	2,7
Rusija i Srednja Azija	2840	2,4
Poljska	2600	2,2
Sjeverna Amerika i Australija	784	0,7

**SVJETSKI
BDP =
329.417 \$**

(udio u BDP-u =
100%)
0,0

1600. godina

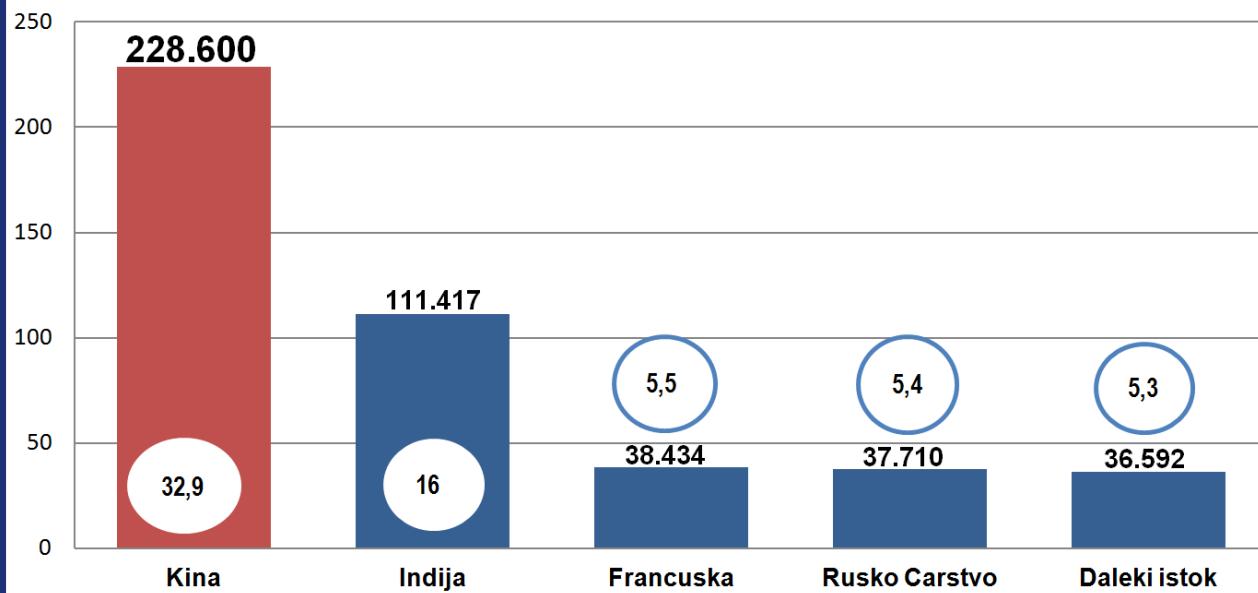

Francuska	15.559	4,7
Talijanske države	14.410	4,4
Otomansko carstvo	12.637	3,8
Njemačka	12.432	3,8
Rusija i Srednja Azija	11.447	3,5
Japan	9620	2,9
Poljsko-litvanska zajednica	8743	2,7
Španija	7416	2,1

**SVJETSKI
BDP =
694.442 \$**

(udio u BDP-u =
100%)

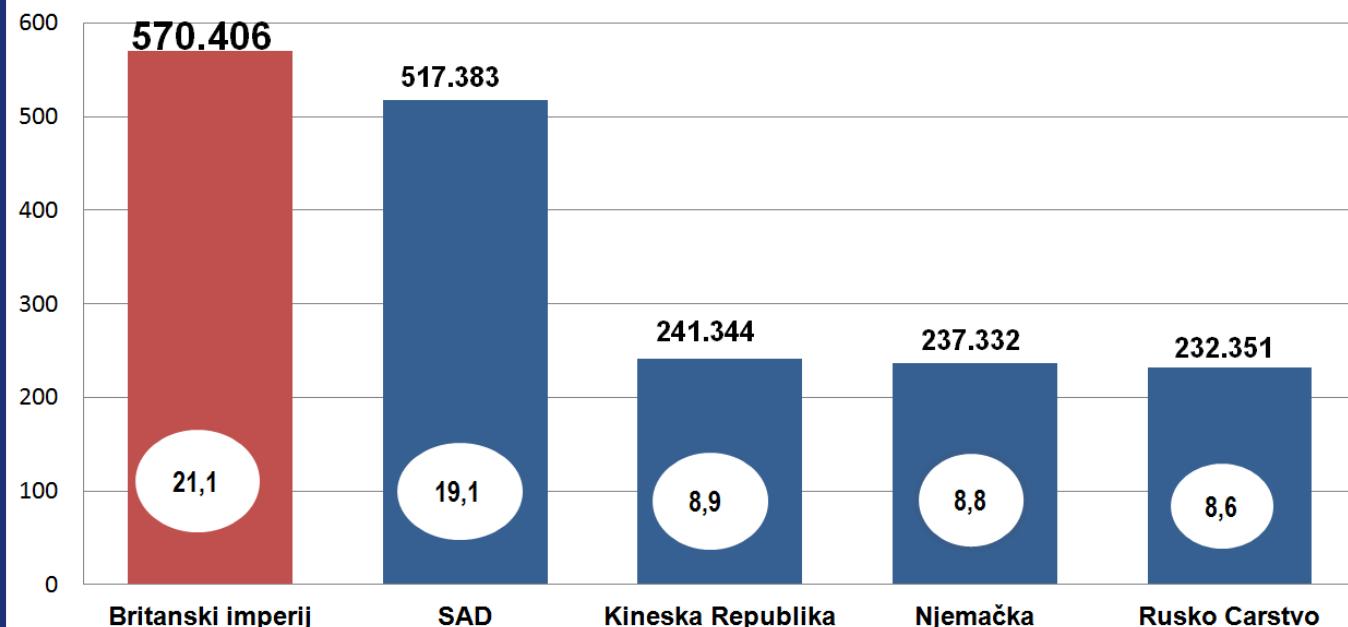
1820. godina

Ujedinjeno Kraljevstvo	36.232	5,2
Afrika	31.010	4,5
Njemačka	26.349	3,8
Istočna Evropa	23.149	3,3
Italija	22.535	3,2
Japan	20.739	3
Zapadna Azija	18.549	2,7
Španija	12.975	1,9

**SVJETSKI
BDP =
2,704.782 \$**
(udio u BDP-u =
100%)

1913. godina

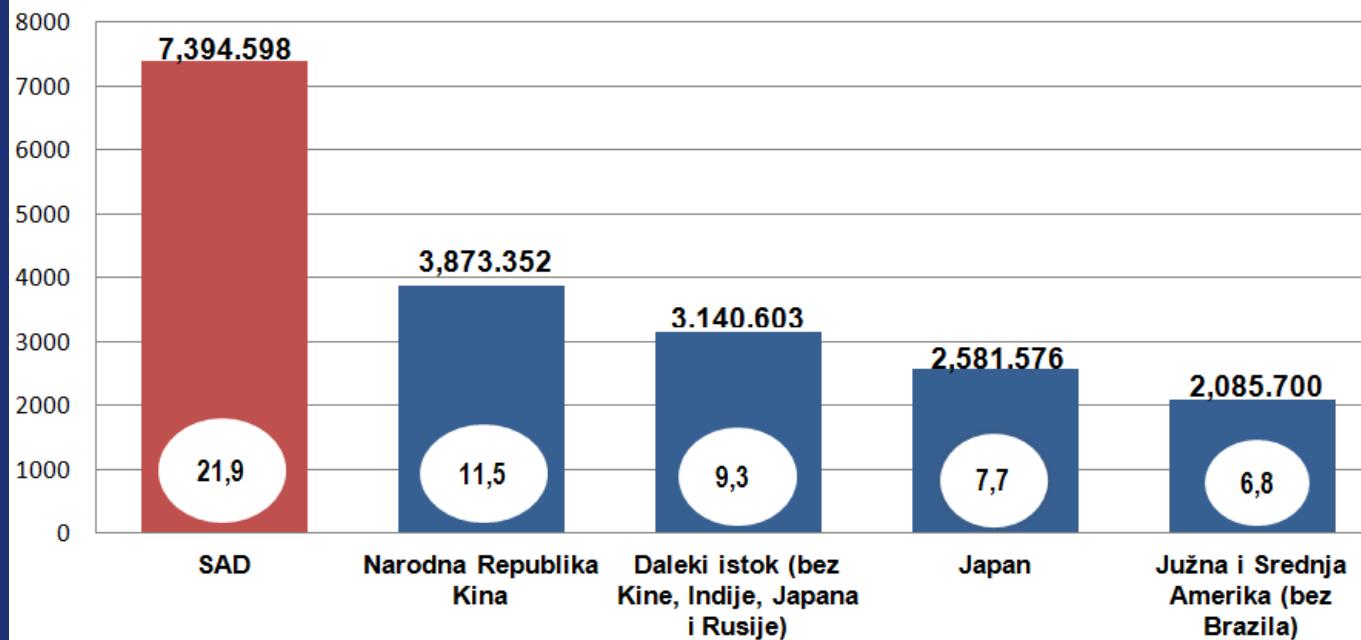

Ujedinjeno Kraljevstvo	224.618	8,3
Britanska Indija	204.241	7,6
Francuska	144.489	5,3
Istočna Evropa	121.559	4,5
Daleki Istok	120.462	4,5
Južna i Srednja Amerika	95.760	3,5
Italija	95.487	3,5

**SVJETSKI
BDP =
323,725.635
miliona
internacionalnih
dolara (\$)**

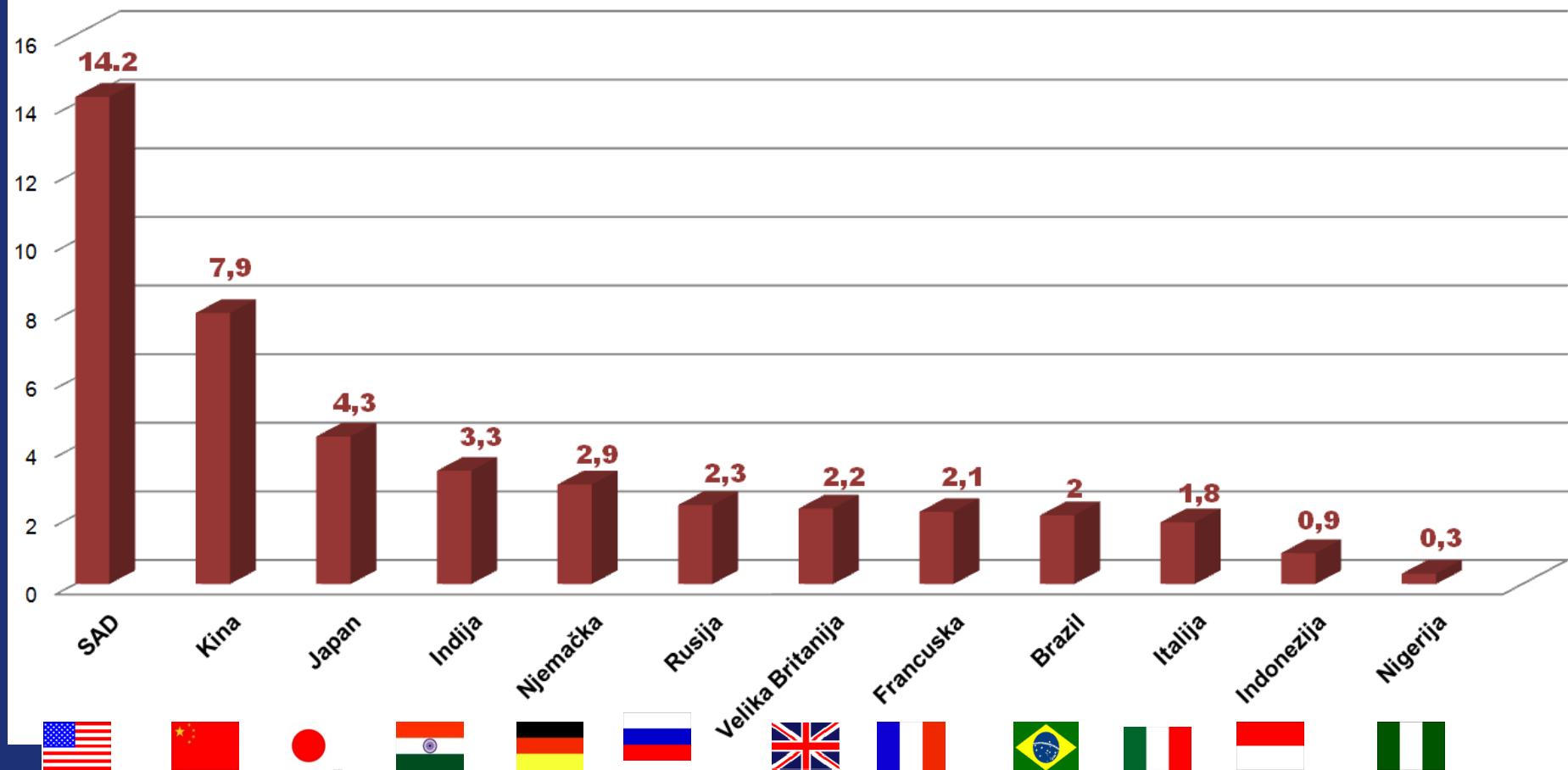
(udio u BDP-u =
100%)

1998. godina

Republika Indija	1,702.712	5
Afrika	1,239.408	3,1
Italija	1,122.776	3
Brazil	973.178	2,2
Istočna Evropa	660.861	2
Meksiko	655.910	1,9
Španija	560.138	1,7
Holandija	317.517	0,9
Belgija	198.249	0,6
Švedska	165.385	0,5
Austrija	152.712	0,5

BDP 2008. godine u bilionima dolara

Profesor Veljko Trivun

Sarajevo Business School

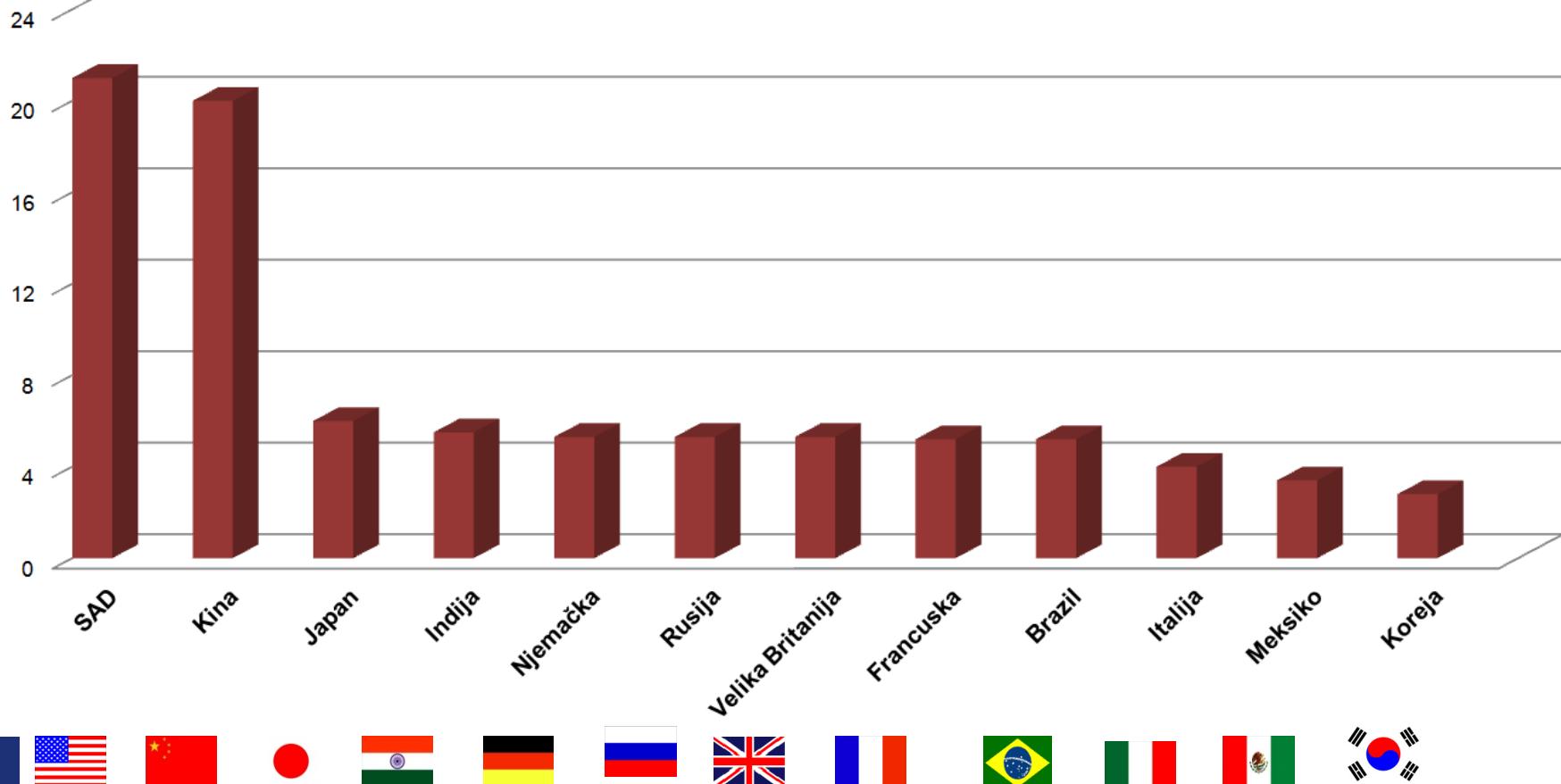
UNIVERSITET U SARAJEVU
Ekonomski
fakultet u Sarajevu

39

BDP 2025. godine

u bilionima dolara

Profesor Veljko Trivun

Sarajevo Business School

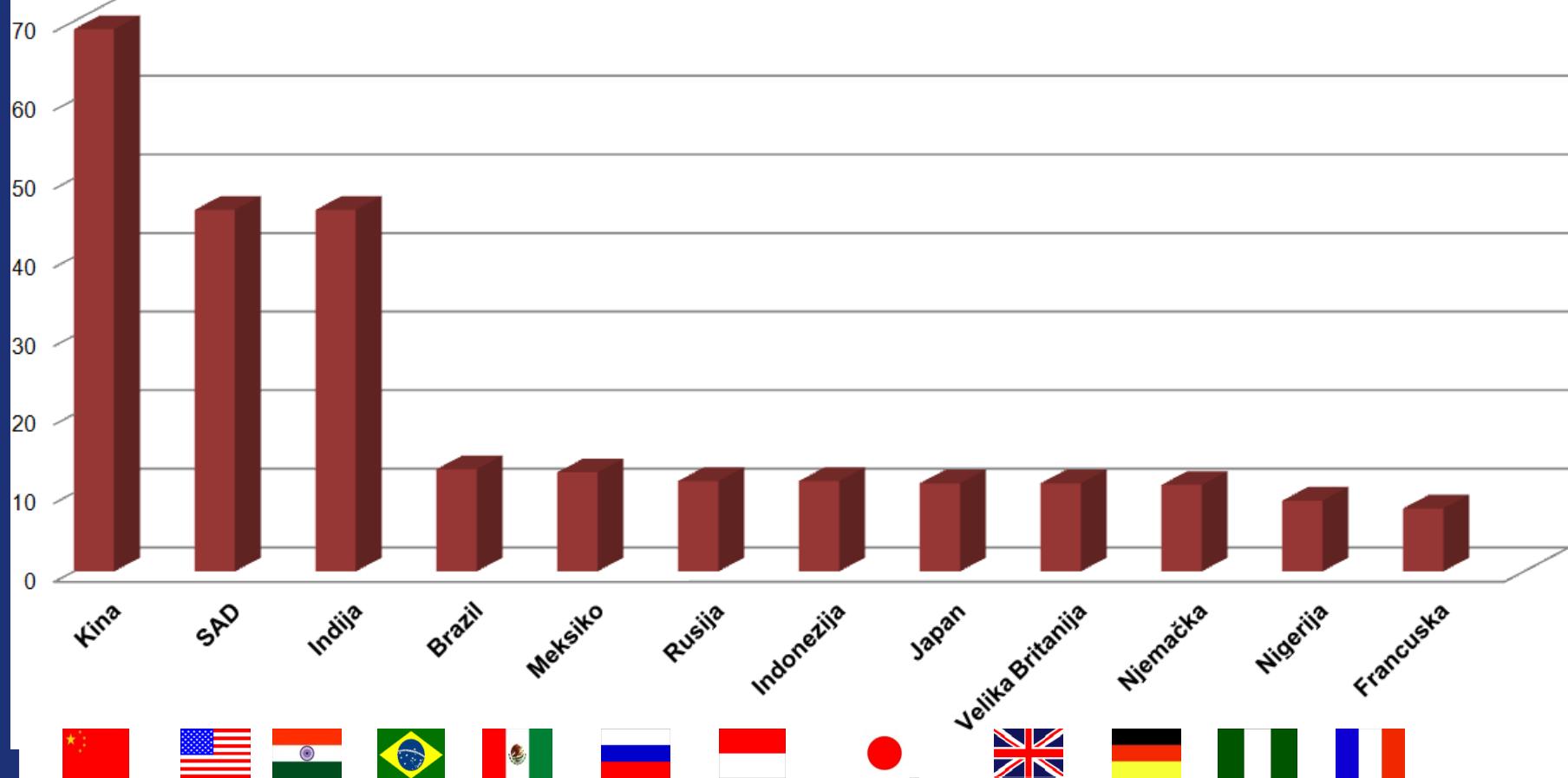
UNIVERSITET U SARAJEVU
Ekonomski
fakultet u Sarajevu

Griffith College

40

BDP 2050. godine

u bilionima dolara

Profesor Veljko Trivun

Sarajevo Business School

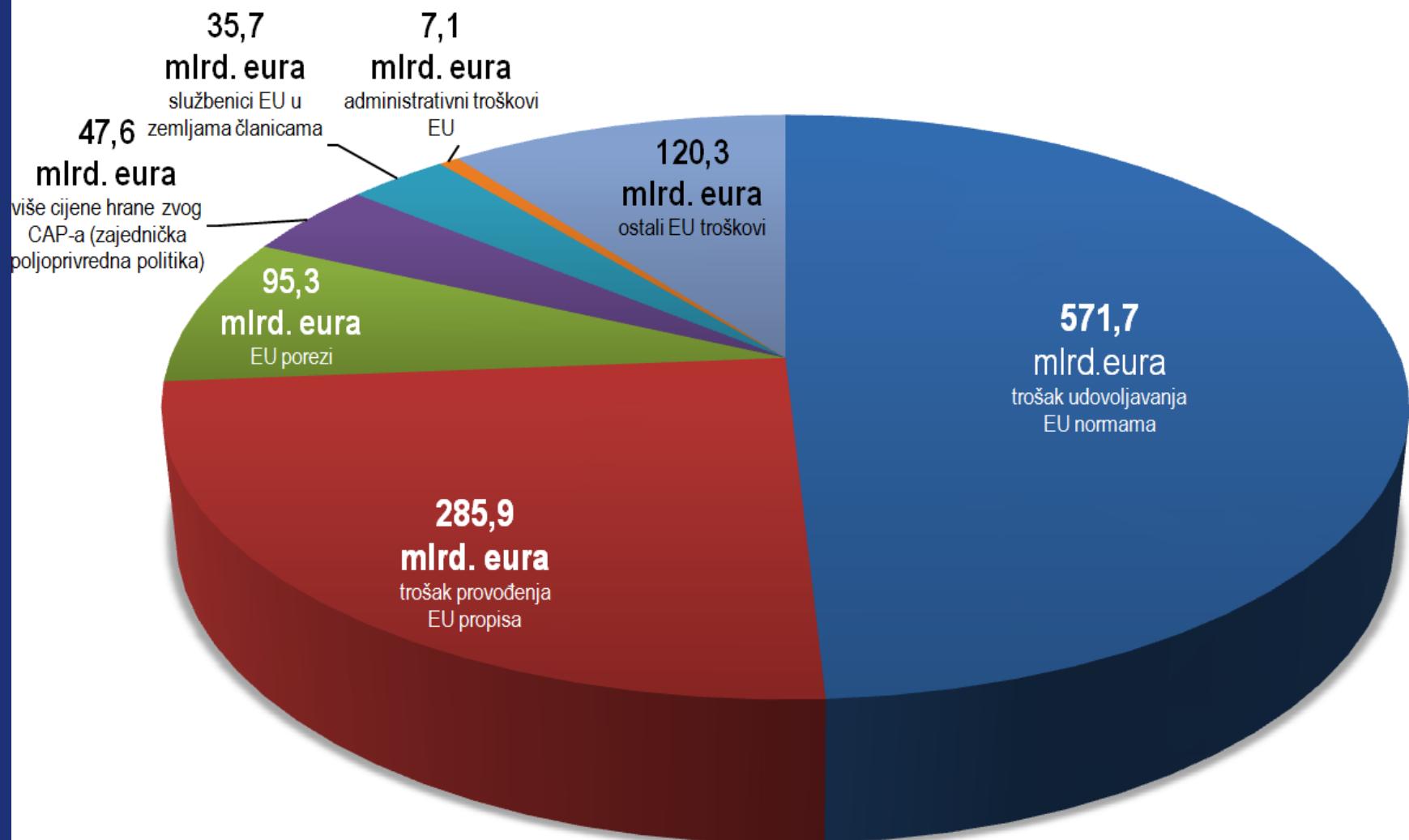
UNIVERSITET U SARAJEVU
Ekonomski
fakultet u Sarajevu

41

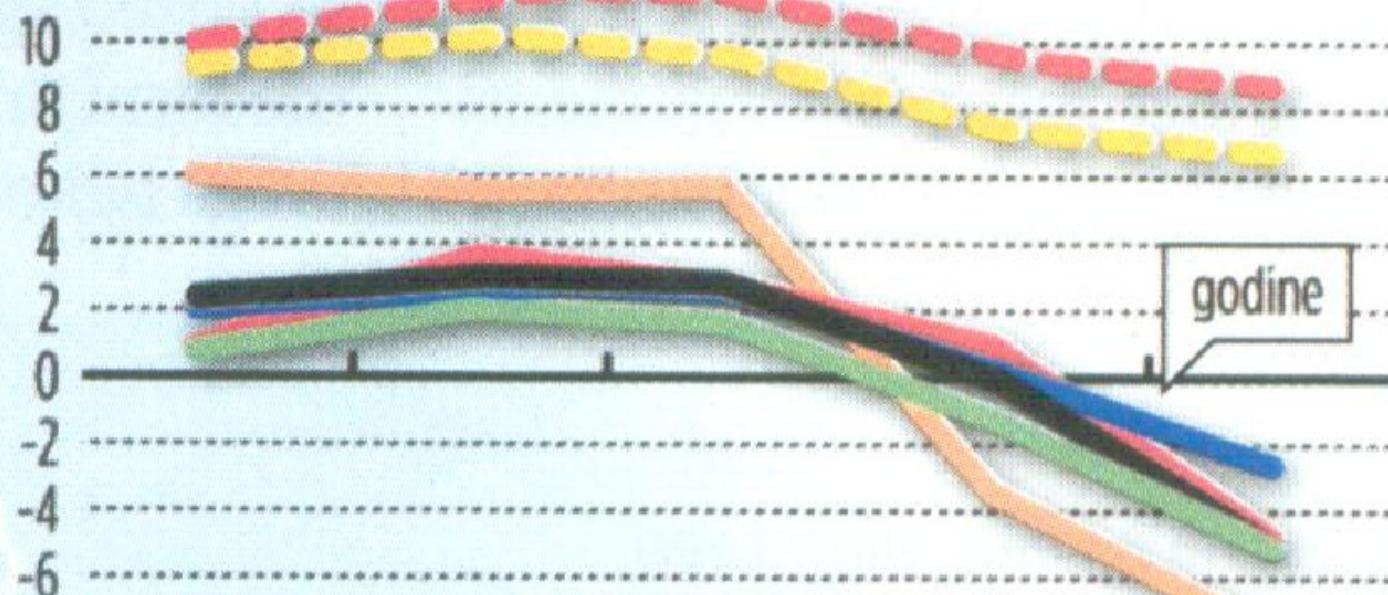
Evropska unija

- Evropska komisija zaoštrava regulativu koja se tiče bankarskog poslovanja. Prema najnovijem prijedlogu bankari više ne bi smjeli prihvati naknade, provizije ili druge novčane bonuse za neovisan savjet, stoji u nacrtu zakona koji je u svojoj konačnoj verziji objavljen u oktobru 2011 u Bruxellesu.
- S druge strane godišnji trošak evropskih institucija iznosi oko 977 milijardi funti.

Profesor Veljko Trivun

Godišnji rast (%)

2005.

2006.

2007.

2008.

2009.

V. Britanija

Njemačka

Francuska

Italija

Irska

Kina

Indija

Profesor Veljko Trivun

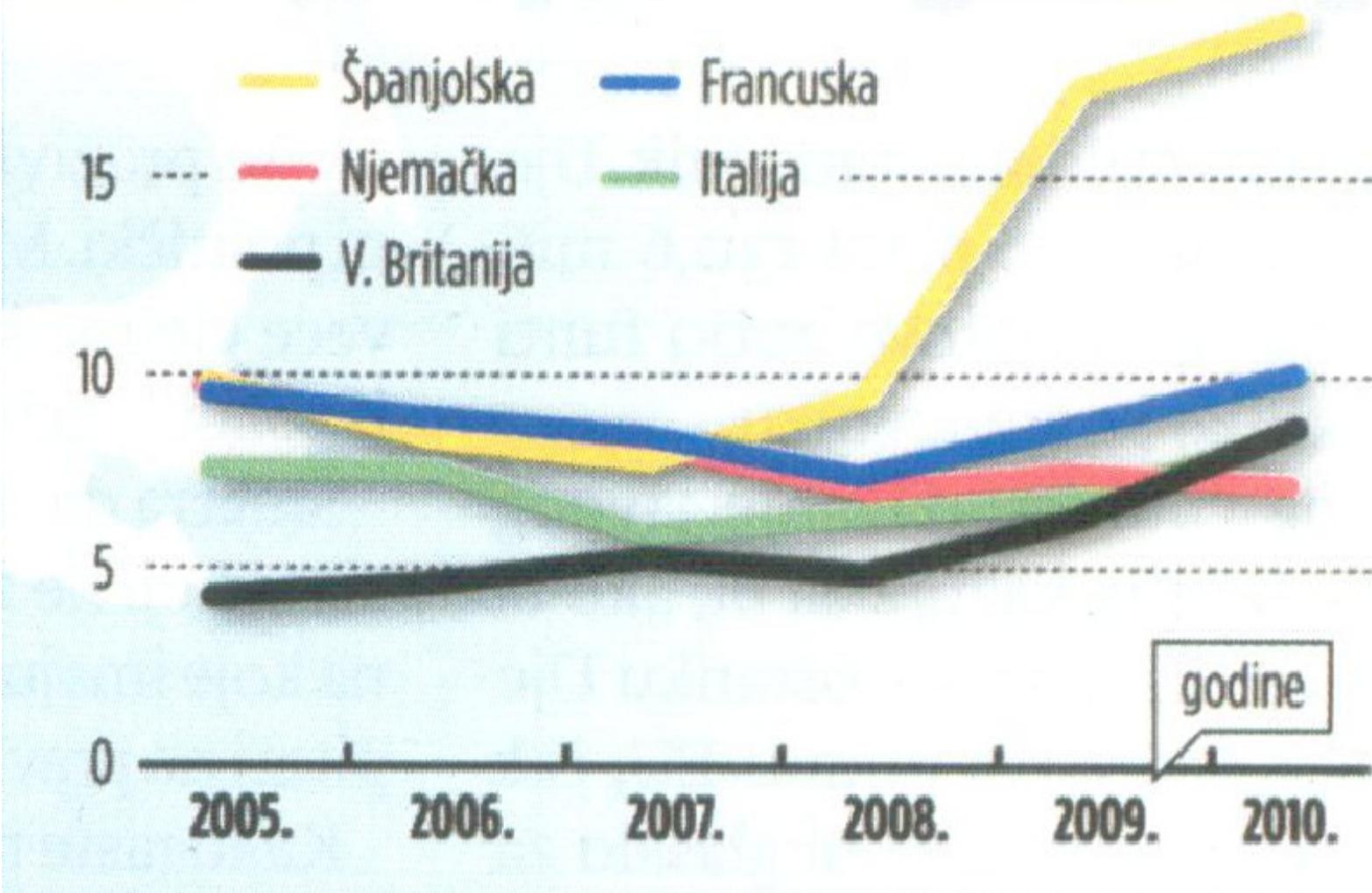
Sarajevo Business School

UNIVERSITET U SARAJEVU
Ekonomski
fakultet u Sarajevu

Griffith College

44

Nezaposlenost u EU (%)

Profesor Veljko Trivun

Sarajevo Business School

UNIVERSITET U SARAJEVU
Ekonomski
fakultet u Sarajevu

Griffith College

45

Ponašanje government-a u EU

- Grčki političari godinama lažu o stanju u privredi i to zaduživanjem i rasprodajom nacionalnog bogatstva čime su kupovali socijalni mir i fingirali ekonomski rast.
- Stvarni vanjski dug smanjivali su lažnim prikazivanjem odnosno prebacivanjem dijela duga u slijedeću godinu a situaciju su pokušavali spasiti zataškavanjem, tvrdeći da krize nema odnosno da je istih ili sličnih razmjera kao i u drugim članicama EU.
- Kada se kriza više nije mogla skrivati kao jedini spas naveli su stezanje kaiša i to kroz veće poreze i manja primanja, a što je dovelo do kolapsa.

Ponašanje government-a u EU

- U novembru 2009.godine bilo je pokušaja prikriti grčke državne finansije. Tako je jedna ekipa pod vodstvom šefa banke Goldman Sachsa grčkoj vladi predstavila prijedloge kako prebaciti dugove iz grčkog zdravstvenog sistema u daleku budućnost. Ovaj put grčka vlada je odbila prijedloge premda su oni u prošlosti bili uspješni.
- Osim banke Goldman Sachs sudjelovali i banke poput JP Morgan Chase a te su banke djelovale i u nekim drugim evropskim zemljama, primjerice u Italiji.

Ponašanje government-a u EU

- Finansijske institucije, pa tako i Goldman Sachs, nudile su prezaduženim evropskim državama finansijske proizvode koji su omogućavali prolongiranje zaduženja u daleku budućnost. Grčka je bila među državama koje su zgrabile tu mogućnost. Slijedila ju je Italija.
- **O čemu se radilo?** Milijarde dolara kredita u dolarima i jenima uz pomoć Goldmana privremeno su konvertirani u eure, a onda nazad u dolare i jene. Posebnost tog posla sastojala se u tome da su Goldmanovi finansijski čarobnjaci tu konverziju napravili po fiktivnom tečaju eura, koji je po Grke bio bitno povoljniji od realnog tečaja.

- Nobelovac Krugman proziva Washington i FED, koji po njemu, nisu učinili ništa da bi spriječili rizike pojavljivanja deflacijske jer administracija Bracaka Obame nije donijela mјere kojima bi se pomoglo saveznim državama da umanje rizike deflacijske.
- Stroge mјere štednje neće ohrabriti investitore u prihvaćanju da je globalna ekonomija izašla iz depresije. Grčka i Irska su tako uvele stroge mјere štednje ali usred depresije smanjenje potrošnje je kontraproduktivno i utvrđuje put za deflacijsku.
- Sve mјere koje poduzimaju vlade su ustvari protivne narodu jer se čitav teret krize prebacuje na njihova leđa. Ko će platiti za pobjedu ortodoksnih ideja? Paul Krugman kaže da će to biti deseci milijuna nezaposlenih, koji će biti bez posla još godinama kao i oni koji neće više ikada raditi.

Hvala na pažnji!

Profesor Veljko Trivun